

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio XLVI. De ira secundum se.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

cet non sit malum ar
 dium, author timo
 ris nomine usus est.
 Desperatio igitur ex
 parte obiecti causa
 est timoris timor ue
 ro ex parte modi at
 tingendi obiectum,
 causa est desperatio
 nis, quo fit, ut non
 equaliter fiant despe
 ratio & audacia a ti
 more & spe in au
 dacia a spe, & ex par
 te obiecti bonum. n.
 est prius malo, & ex
 parte modi quia pro
 secutio boni ex ra
 tione prosecutionis
 mali oritur: despera
 tio autem ex parte
 modi tantum ex ti
 more, seu ab omina
 tione nascitur.

C. 5. non pro
 cal a fi. to. 6

li. 3. c. 4. to. 4

In festio ne
 27. probl. 4.
 tom. 6.

q. 40. ar. 6.

Cap. 5. in E
 ne. tom. 6.

q. 44. ar. 3. &
 45. ar. 1.
 3. Eth. lec. 14
 In festioe 27.
 Problem. 3.
 tomo 6.

sequitur apprehensionem, prouo
 catur spes cans audacia per ea, q
 faciunt nos aestimare, q possibile
 fit adipisci uictoriam uel secudu
 propriam potentiam, sicut fortitudo
 corporis, experientia in pe
 riculis, multitudo pecuniaru, &
 alia hmōi: siue per potetiam alio
 rum, sicut multitudo amicorum
 uel quorsicunque auxiliantiu, &
 praeipue si hō confidat de auxi
 lio diuino. Vñ illi, qui bene hēt
 ad diuina, audaciores sunt, ut et
 Phil. dicit in 2. Rhet. Timor aut
 excluditur secundū istum modū
 per remotionem terribilium app
 ropinquantium, puta, quia hō
 non hēt inimicos, quia nulli no
 cuit, quia non uidet aliquod peri
 culum imminere. Illis. n. uidetur
 maximē pericula imminere, qui

aliis nocuerunt. Ex parte uerō transmutationis cor
 poralis catur audacia per prouocationem spei, & ex
 clusionem timoris, uel ex his que faciunt caliditatē
 circa cor. Vnde Phil. * dicit in lib. de partibus anima
 lium, quod illi hēt paruum cor secundum quantita
 tem, sunt magis audaces: & animalia habentia ma
 gnum cor secundum quantitatem, sunt timida: q
 calor naturalis non tātum potest calefacere magnū
 cor, sicut paruum, sicut ignis non tantum potest ca
 lefacere magnā domū, sicut parua. Et in li. * de ple
 matibus dicit, quod habentes magnum pulmonem
 sanguineum, sunt audaciores propter caliditatē cor
 dis exinde consequentem. Et ibidem dicit, quod ui
 ni amatores sunt magis audaces propter caliditatē
 uini. vnde & supra dictum est, quod ebrietas facit
 ad bonitatem spei: caliditas enim cordis repellit tim
 orem, & causat spem propter cordis extēsiōem
 & amplificationem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ebrietas cau
 sat audaciam, non in quantum est defectus, sed in
 quantum facit cordis dilatationem, & in quantum
 etiam facit aestimationem cuiusdam magnitudinis.

AD SECYNDVM dicendum, quod illi qui sunt in
 experti periculorum, sunt audaciores, non propter
 defectum, sed per accidens, in quantum scilicet pro
 pter inesperienza neque debilitatem suam cogno
 scunt, neque presentiam periculorum: & ita per sub
 tractionem causae timoris, sequitur audacia.

AD TERTIVM dicendum, quod sicut Philosoph.
 dicit in 2. Rhetor. * In iustum passu redduntur au
 daciores, quia aestimant, quod Deus iniustum passu
 auxilium ferat; & sic patet quod nullus defectus cāt
 audaciam, nisi per accidens, in quantum scilicet hēt
 adiunctam aliquam excellentiam uel ueram, uel a
 estimatam, uel ex parte alterius, uel ex parte sui.

ARTICVLVS IIII.

*Vtrum audaces sint promptiores in principio, quam
 in fine, in ipsis periculis.*

AD QVARTVM sic proceditur. Vñ q audaces
 non sint promptiores in principio, q in ipsis
 periculis. Tremor. n. ex timore causatur, qui contra
 riatur audacie, ut ex dictis patet; sed audaces quan
 doque in principio tremunt, ut Philosoph. dicit in li
 bro de problematibus. Ergo non sunt promptiores
 in principio, quam in ipsis periculis existentes.

¶ 2 Præ. Per augmentum obiecti augetur passio. fi
 cut si bonū est amabile, & magis bonum est magis
 amabile, sed arduum est obiectum audaciae. augmē
 tato ergo arduo, augmentatur audacia, sed magis fit
 arduum & difficile periculum quando est praetens,
 ergo debet tunc magis crescere audacia.

¶ 3 Præ. Ex uulneribus inflicis prouocatur ira, sed
 ira causat audacia. Dicit. n. Philof. in 2. Rhet. * q ira
 est ausium. ergo qn iā sunt in ipsis periculis, & per
 cutitur, uidetur quod magis audaces reddantur.

SED CONTRA est, quod dicitur in 3. Ethic. * q
 audaces preuolantes sunt, & uolentes ante pericula,
 in ipsis autem discedunt.

RESPON. Dicendū, q audacia, cum sit quidā mo
 tus appetitus sensitui, sequitur apprehensionē appeti
 tiuā uirtutis. uirtus autē sensitua nō est collatiua, nec
 inquisitiua singulorum, quae circumstant rē, sed sub
 tum hēt iudicium. Contingit autē qnq; q secundū
 subitam apprehensionē nō pnt cognosci oīa, quae
 difficultatem in aliquo negotio afferūt; unde surgit
 audaciae motus ad aggrediendum periculum; unde
 quando iam experiuntur ipsum periculum, sentiunt
 maiorem difficultatem, quam aestimauerunt, & iō
 deficiunt. Sed ratio est discursiua omnium que affe
 runt difficultatē negotio; & ideo fortes, qui ex iudi
 cio rōnis aggrediuntur pericula, in principio uiden
 tur remissi, quia non passi, sed cū deliberatione de
 bita aggrediuntur: qn autem sunt in ipsis periculis,
 non experiuntur aliquid improuistum, sed quando
 que minora illis quae praecogitauerunt, & iō magis
 persistunt. Vel etiam, quia propter bonum uirtutis
 pericula aggrediuntur, cuius boni uoluntas in eis
 perseverat, quantacumque sint pericula: audaces au
 tem propter solam aestimationem facientē spem, &
 excludentem timorem, sicut dictum est. *

AD PRIMVM ergo dicendum, q et in audacibus
 accidit tremor propter reuocationem caloris ab ex
 terioribus ad interiora, sicut etiam in timētib; sed
 in audacibus euocatur calor ad cor, in timentibus
 autem ad inferiora.

AD SECYNDVM dicendum, quod obiectum amo
 ris est simpliciter bonum; unde augmentatum
 simpliciter augmentat amorem, sed obiectum auda
 ciae est compositum ex bono & malo, & motus au
 daciae in malum praesupponit motum spei in bonū;
 & iō si tantū addatur de arduitate ad periculum qd
 excedat spem, non sequetur motus audaciae, sed di
 minuitur; si tñ sit motus audaciae, quantū maius est
 periculum, tantū maior audacia reputatur.

AD TERTIVM dicendum, quod ex lesione nō
 causatur ira, nisi apposta aliqua spe, ut infra * dicit:
 & ideo si fuerit tñ periculum, quod excedat spē ui
 ctoriae, non sequetur ira, sed uerum est, quod si ira
 sequatur, audacia augebitur.

QVVESTIO XLVI.

*De ira secundum se, in octo arti
 culos diuisa.*

DE IRE considerandum
 est de ira. Et primò, de
 ira secundum se. Scđo, de
 causa factiua irae, & remedio eius.
 Tertio, de effectu eius.

Circa primū queruntur octo.
 ¶ Primò, Vtrum ira sit passio spalis.
 ¶ Secundò, Vtrum obiectum irae
 sit bonum, an malum.

¶ Super quæst. quadra
 gesimæ sextæ ar. riu
 lum primum.

IN articulo 1. que
 stionis 46. in re
 sponcione ad primū.
 aduerte, qd illa uer
 ba litera, Ad iram
 terminatur, possunt
 habere duos sensus.
 primus est, quod sin
 guli motus irascibilis,
 scilicet motus
 spei, & motus de
 sperationis, & reli
 qui, terminantur ad
 iram, sicut diximus
 q amor terminatur
 ad

ad rationem mali. Est autem duplex differentia at- te ndenda circa hoc irae ad odium, & ad amorē, quorum prima est, q̄ ira semper respicit duo obiecta: amor verò, & odium quandoque respiciunt vnum obiectum tantum, sicut cum dicitur aliquis amare vinum, vel aliquid huiusmodi, aut etiam odire. Secunda est, quia vtrunque obiectorum, quod respicit amor, est bonum, vult enim amās bonum alicui tanquam sibi conuenienti. vtrunque verò horum, quae respicit odiū, habet rationem mali. vult enim odians, malum alicui, tanquam cuidā inconuenienti. Sed ira respicit vnū obiectum secundum rationē boni, s. vindictam, quam appetit: & aliud secundum rationem mali, s. hominem nocuum, de quo vult vindicari: & ideo est passio quodam modo composita ex contrarijs passionibus. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS III.

Vtrum ira sit in concupiscibili.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, q̄ ira sit in concupiscibili. Dicit enim Tullius in 4. de Tusculan. quaestio. * Quod ira est libido quaedā: sed libido est in concupiscibili: ergo & ira.

¶ 2 Præ. Aug. dicit in regula, q̄ ira crescit in odiū. Et Tullius dicit in eodem libro, q̄ odium est ira inueterata: sed odium est in concupiscibili sicut amor. ergo ira est in concupiscibili.

¶ 3 Præ. Damasc. & Greg. Nyss. q̄ dicunt, q̄ ira componitur ex tristitia & desiderio: sed vtrūque horum est in concupiscibili. ergo ira est in concupiscibili.

SED CONTRA. Vis concupiscibilis est alia ab irascibili. si igitur ira esset in concupiscibili, non dominaretur ab ea vis irascibilis.

RESPON. Dicendum, q̄ sicut supra dictū est, * Passiones irascibilis in hoc differunt a passionibus concupiscibilis, q̄ obiecta passionum concupiscibilis sunt bonum, & malum absolute: obiecta autem passionum irascibilis sunt bonum, & malum cum quadam eleuatione & arduitate. Dictum est autē, * quod ira respicit duo obiecta, s. vindictam, quam appetit, & eum, de quo vindictā quaerit. & circa vtrunque quandam arduitate ira requirit: non. n. insurgit motus irae nisi aliqua magnitudine circa vtrūq; existente. Quaecunque enim nihil sunt, aut modica valde, nullo modo digna aestimamus, vt dicit Philosoph. in 2. Rhet. * vnde manifestum est, q̄ ira non est in concupiscibili, sed in irascibili.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ Tullius libidinem nominat appetitum cuiuscunque boni futuri, non habita discretionē ardui, vel non ardui: & secundum hoc ponit iram sub libidine, in quā tum est appetitus vindictae: sicut autem libido communis est ad irascibilem, & concupiscibilem.

AD SECVDVM dicendum, quod ira dicitur crescere in odium, non quod eadem numero passio, quae prius fuit ira, postmodum fiat odium per quandam inueterationem, sed per quandam casualitatem: ira enim per diuturnitatem causat odium.

AD TERTIVM dicendum, quod ira dicitur componi ex tristitia & desiderio, non sicut ex partibus, sed sicut ex causis. dictum est autem * supra, quod passiones concupiscibilis sunt causae passionum irascibilis.

2. 2. q. 162. ar. 3. co. 8. 3. di. 6. q. 1. & 2. co. 8. scilicet co. 3. fin. * li. 4. in fol. 4. & 5. a. pri. libri. Aug. c. 37.

Dam. li. 2. c. 16. Nyss. li. 4. c. 14.

q. 23. ar. 7.

ar. praec.

c. 2. nō remota a pri. to. 6.

q. 25. ar. 7.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ira sit cum ratione.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod ira non sit cum ratione. Ira enim cum sit passio quaedam, est in appetitu sensitiuo: sed appetitus sensitiuus non sequitur rationis apprehensionem, sed sensitivae partis. ergo ira non est cum ratione.

¶ 2 Præ. Animalia bruta carent ratione, & tamen in eis inuenitur ira. ergo ira non est cum ratione.

¶ 3 Præ. Ebrietas ligat rationem, adiuuat autem ad iram. ergo ira non est cum ratione.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 7. Ethic. * quod ira consequitur rationem aequaliter.

RESPON. dicendum, quod sicut supra dictum est, Ira est appetitus vindictae, hęc autem collationem importat pene infligende ad nocuum sibi illatum. unde in 7. Ethic. dicit Philosoph. * quod syllogizans conferendo, quoniam oportet totaliter oppugnare, irascitur confestim: cōferre autē & syllogizare est rōnis. & ideo ira est quodammodo cum ratione.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod motus appetitivae virtutis potest esse cum ratione dupliciter. Vno modo, cum ratione precipiente; & sic voluntas est cum ratione, unde & dicitur appetitus rationalis. Alio modo, cum ratione denuntiante: & sic ira est cum ratione. Dicit enim Philos. in li. De problematibus, * quod ira est cum ratione, non sicut precipiente ratione, sed ut manifestante iniuriam. Appetitus enim sensitivus immediate rationi non obedit, sed mediante voluntate.

AD SECVDVM dicendum, quod bruta animalia habent instinctum naturalem ex diuina ratione eis inditum, p̄ quē habent motus interiores, & exteriores similes motibus rationis, sicut supra dictum est.

AD TERTIVM dicendum, q̄ sicut dicitur in 7. Ethic. * ira audit aequaliter rationem, sicut nuntiantē q̄ iniuriatum est ei, sed non perfecte audit, quia nō obseruat regulam rationis in rependēdo vindictā. Ad iram ergo requiritur aliquis actus rōnis, & additur impedimentum rōnis: unde Philosophus dicit in li. de Problematibus, * quod illi qui sunt multum ebrii, tanquam nihil habentes de iudicio rōnis, non irascuntur: sed quando sunt parum ebrii, irascuntur tanquam habentes iudicium rationis, sed impeditū.

ARTICVLVS V.

Vtrum ira sit naturalior, quam concupiscentia.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur, q̄ ira non sit naturalior, quam concupiscentia. Proprium enim hominis dicitur, qd sit animal māsuētum natura, sed mansuetudo opponitur irae, ut dicit Philo. in 2. Rhet. * ergo ira nō est naturalior quam concupiscentia, sed omnino uidetur esse cōtra hominis naturam.

¶ 2 Præ. Rō contra naturam diuiditur. Ea. n. quae secundum rōnem agunt, non dicimus secundum naturam agere, sed ira ē cū rōne, cōcupiscentia autē sine rōne, ut dicitur in 7. Ethic. * ergo cōcupiscentia est naturalior, quā ira.

¶ Super quæst. quadraginta sex articulum quintum.

IN artic. 5. omissis 3. & 4. in responsione ad 1. dubium Nouitiorum occurrit. Quo pacto ratio sedat iram, inquantū iratus non totaliter audit imperium rationis. oppositum nō quae apparet, dum iratus non obediens rationi, magis prosequitur, ut experientia testatur. Ad hoc dicitur, primo explanando sententiam auctoris, deinde uerba. Intendit auctor q̄ quia ratio duplici actu referunt ad iram. s. nuntii & pra-

pra repi. Et nunc n...
tem quidem temp...
se exhiberet, quia ip...
sam in respectu, n...
tiam lo causam unidi...
ctae praecipere uero...
non tempore exhibet...
quia moderamē...
ira praecipit lo fa...
ceret, quod non sem...
per accidit. Idcirco...
rō est cā ira, inquan...
tum nuntiat. Et est cā...
miseria diuis, in qua...
tum scipit mo lera...
do. Et quia nuntiare...
necessario concurrat...
ad iram & temp. p...
pere aut nō, sō in cor...
pore articuli ex quo...
to Ethic. dicitur, q...
manus est punire q...
manitum ēē ex hac...
ra dice uerificat. Ver...
ba autem literae acci...
pienda sunt specifica...
tue, ita q... in quan...
tū iratus nō totaliter...
audet imperium rō...
nis, determinat cōdō...
nem, secundum quā...
ira subtrahibilis est...
imperio rōnis. q. n...
opposita hēnt fieri...
circa idem, secundum...
eandē cōdōnem, ita...
nata ē obedire & nō...
obedire, moderamē...
suscipere, & nō susci...
pere sub imperio rō...
nis, ac si dixerit, q...
ira inquantū subest...
rōni nūtant, est ab...
ea inquantum uerō...
subest rōni moderat...
ti, sicut ab ea, ita q...
ra tio ex illo actu sedat...
iram, qui pot audiri...
ab irato, ob cuius nō...
auditionem de irat...
nō totaliter audire...
imperium rationis.

¶ 3 Præ. Ira est appetitus uin dicitur, concupiscētia autem maxime est appetitus delectabilium secū dū ta tum, scilicet uinum, & uenererō: hec autē n sunt magis naturalia homini, quam uin dicitur, ergo concupiscētia est naturalior, q ira.

SED CONTRA est, quod Phil. dicit in 7 Eth. quod ira est naturalior, quā concupiscētia.

RESPON. Dicendum, q naturale dicitur illud, quod causatur a natura, ut patet in 2. Physic. unde vtrum aliqua passio sit magis, uel minus naturalis, considerari non pot, nisi ex causa sua. Cā aut passiois, ut supra dictū est, dupliciter accipi potest. Vno modo ex parte obiecti, alio modo ex parte subiecti. Si ergo consideretur causa ira, & concupiscētia ex parte obiecti, sic concupiscētia, & maxime ciborum & uenererō, naturalior est quā ira, inquantum ista sunt magis naturalia q uindicta. Si autem consideretur causa ira ex parte subiecti, sic quodammodo ira est naturalior, & quodammodo concupiscētia. Potest enim natura alicuius hominis considerari uel secundum naturam generis, uel secundum naturam speciei, uel secundum complexionem propriam indiuidui. Si igitur consideretur natura generis, quæ est natura huius hominis, inquantum est animal, sic naturalior est concupiscētia, quā ira, quia ipsa natura communi habet homo quādam inclinationem ad appetendum ea quæ sunt conseruatiua uitæ, uel secundum speciem, uel secundum indiuiduum. Si autem confi

deremus naturam hominis ex parte speciei, scilicet, inquantum est rationalis, sic ira est magis naturalis homini, quā concupiscētia, inquantum ira est cum ratione magis quā concupiscētia. unde Philosophus dicit in quarto Ethicorum. quod humanius est punire, quod pertinet ad iram, quā mansuetum esse: unumquodque enim naturaliter insurgit contra contraria & nociua. Si uero consideretur natura huius indiuidui secundum propriam complexionem, sic ira naturalior est quā concupiscētia, quia scilicet habitudinem naturalem ad irascendum, quæ est ex complexione, magis de facili sequitur ira, quā concupiscētia, uel aliqua alia passio. Est enim homo dispositus ad irascendum secundum quod habet cholericam complexionem. cholera autem inter alios humores citius mouetur. assimilatur enim igni. Et ideo magis est in promptu, ut ille qui est dispositus secundum naturalem complexionem ad iram, quod irascatur, quā de eo qui est dispositus ad concupiscendum, quod concupiscat. & propter hoc Philosophus dicit in septimo Ethicorum. quod ira magis traducitur a parentibus in filios, quā concupiscētia.

AD PRIMVM ergo dicendum, in homine con siderari potest & naturalis complexio ex parte corporis, quæ est temperata, & ipsa rō. Ex parte igitur cōplexionis corporalis naturaliter homo secundum suam speciem est non habens superexcellentiam neque iræ, neque alicuius alterius passionis propter temperantiam suæ complexionis. alia uero animalia secundum quod recedunt ab hac qualitate complexionis, ad dispositionem alicuius complexionis extremæ, secundum hoc etiam naturaliter disponunt ad excessum alicuius passionis, ut leo, ad audaciam: canis, ad iram: lepus, ad timorē, & sic de aliis. Ex parte uero rationis est naturale homini & irasci, & mansuetum esse, secundum quod ratio quodammodo tauat iram, inquantum nuntiat causam iræ, & quodammodo sedat iram, inquantum iratus non totaliter audit imperium rationis, ut supra dictum est.

AD SECUNDVM dicendum, quod ipsa ratio patinet ad naturam hominis, unde ex hoc ipso, quod ira est cum ratione, sequitur quod secundum aliquem modum sit homini naturalis.

AD TERTIVM Dicendum, quod rō illa procedit de ira, & de concupiscētia ex parte obiecti.

ARTICVLVS VI.

Vtrum ira sit grauior quā odium

AD SEXTVM sic proceditur. Vt, quod ira sit grauior, q odium. Dicitur enim Prou. 28. q ira non habet misericordiam, nec erumpens furor: odium autem quandoque habet misericordiā, ergo ira est grauior q odium.

¶ 2 Præ. Maius est pati malum, & de malo dolere, quā simpliciter pati, sed illi qui habet aliquem odio, sufficit quod ille, quē odit, patiat malum. irato autem non sufficit, sed quærit quod cognoscat illud, & de illo doleat, ut dicit Philosophus in 2. Rhet. ergo ira est grauior quā odium.

¶ 3 Præ. Quanto ad constitutionem alicuius plura concurrunt, tanto uidetur esse stabilior: sicut habitus permanentior est, qui ex pluribus actibus causatur, sed ira causatur ex concursu plurium passionum, ut supra dictum est, nō autē odium. ergo ira est stabilior, & grauior quā odium.

SED CONTRA est, quod Augustinus. in regula, odium cōparat trabi: iram uero festucæ.

RESPONDEO. Dicendum, quod species passionis, & ratio ipsius ex obiecto pensatur. Est autem obiectum iræ, & odii idem subiecto, nam sicut odians appetit malum ei, quem odit, ita iratus ei, contra quem irascitur, sed non eadem ratione, sed odians appetit malum inimici, inquantum est malus, iratus autem appetit malum eius, contra quem irascitur, non inquantum est malum, sed inquantum habet quan

ar. 4. ad 3.

2. 2. q. 159. ar. 4. & mal. q. 12. ar. 5.

c. 4. nō remō rati. to. 6.

ar. i. huius q.

In regula 37. to. I.

quia

cap. 6. ante me. to. 5.

cap. 4.

cap. 3. ar. 1.

cap. 5. me. to. 5.

cap. 6. ante me. dicitur. to. 5.

quia ira malum respicit indutum iusti vindicativae rationem: odium autem malum nudum secundum se & licet sit impossibile appetitum prosequi per se malum appetenti, non tamen est impossibile appetitum per se prosequi malum contrario: nullus enim operari ad odium ad malum sibi, sed bene ad malum contrario: hoc autem fit in odio, non primum.

A r. 2. huius q.

In eodem sexto articulo in responsione ad primum, dubium occurrit circa id, quod de odio dicitur, quod insatiabile est, infinitum est, videtur enim hoc falsum, primo, quia contingit odio habere aliquem quod ad aliquid, puta praerelationem, vel potestatem super se, & velle ei solum hoc malum, scilicet privationem illius. Secundo, quia contingit odio habere aliquem solum quod ad excessum in aliqua re, puta, quod ad excessivas divitias, & velle ei solum hoc malum, ut non sit tantum dives. Tertio, quia contingit odio habere aliquem quod ad vitam, ita quod velit ei mortem; & tamen non velit ei alia mala, puta, infirmitates, mala, genera mortis, & similia. Non ergo odium est insatiabile & infinitum, sed mensuratum habet obiectum. Ad hoc potest dupliciter distingui, primo de odio abominacionis & inimicitiae: secundo, de odio inimicitiae simpliciter, vel secundum quid, & dicit quod odium insatiabile, & infinitum est odium inimicitiae simpliciter, persona non secundum quid, sed simpliciter odio habetur: & quod de huiusmodi odio loquitur Scriptura, loquitur Aristoteles, loquitur author. obiectiones autem sunt de odio abominacionis vel secundum quid: sed quia ratio in littera adducta militat pro omni odio, scilicet, ea quae secundum se appetuntur, sine mensura appetuntur, ut patet inductivae in avaro, in infirmo, &c. & ex r. Politicor. ideo aliter dicendum videtur, quod differentia inter iram & odium in hoc, attenditur secundum ipsum proprium obiectum: ira quod proprium obiectum odij non habet per se mensuram: & si habet, hoc est per accidens. Proprium autem

Ca. 6. a medio illius, tom. 5.

Cap. 4. circa fin. to. 6.

In corp. art.

dam rationem boni. sicut estimat illud esse iustum, inquam est iudicativum: unde etiam supra dictum est, quod odium est per applicationem mali ad malum: ira autem per applicationem boni ad malum. Manifestum est autem, quod appetere malum sub ratione iusti, minus habet de ratione mali, quam velle malum alicuius simpliciter. Velle enim malum alicuius, sub ratione iusti, potest esse etiam secundum virtutem iustitiae, si praercepto rationis obtemperetur: sed ira in hoc solum deficit, quod non obedit rationis praercepto in ulciscendo. unde manifestum est, quod odium est multo deterius & gravius, quam ira.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod in ira & odio duo possunt considerari. sicut ipsum quod desideratur, & intentio desiderij. Quantum igitur ad id, quod desideratur, ira habet magis misericordiam, quam odium: quia enim odium appetit malum alterius secundum se, nulla mensura mali satiatur. Ea enim quae secundum se appetuntur, sine mensura appetuntur, ut Philo. dicit. I. Polit. sicut avarus divitias: unde dicitur Eccles. 12. Inimicus, si inveniatur tempus, non satiabitur sanguine. Sed ira non appetit malum, nisi sub ratione iusti vindicativae: unde de qua malum illatum excedit mensuram iustitiae secundum estimationem irascentis, tunc miseretur. unde Philo. dicit in 2. Rhetor. quod iratus, si fiant multa, miserebitur: odians autem pro nullo. Quantum vero ad intentionem desiderij, ira magis excludit misericordiam, quam odium: quia motus irae est impetuosior propter cholerae inflammationem. unde statim subditur, Impetum concitati spiritus ferre quis poterit?

AD SECUNDUM ergo dicendum, quod sicut dictum est, Iratus appetit malum alicuius, in quantum habet rationem iusti vindicativae: vindicta autem fit per irationem penae. Est autem de ratione penae, quod sit contraria voluntati, & quod sit afflictiva, & quod per aliqua culpa inferatur, & ideo iratus hoc appetit, ut ille cui nocendum inferret, percipiat & doleat, & quod cognoscat per iniuriam illatam sibi hoc provenire. Sed odians de hoc nihil curat: quia appetit malum alterius, in quantum huiusmodi non est autem verum, quod id de quo quis

obiectum irae habet per se mensuram: & si in aliquo casu forte non habet, hoc esset per accidens: proprium obiectum irae est vindicta, quae cum respiciat offensam receptam, manifeste per se includit proportionem, sicut secundum apparentiam irati ad offensam, ac per hoc per se in mensura consistit. Proprium autem obiectum odij inimicitiae est sola persona: odij autem abominacionis res. quicquid autem habetur sine persona, sine res, sine excessus, secundum se refutatur, & abnegatur ab affectu: ac per hoc non secundum aliquid sit: & secundum aliquid non: & rursus, ac per hoc non in ordine ad aliud cui commoveretur, & propterea infinite insatiabiliterque refutatur. Nec obstat quod ipsum odium habitum mensuratum quoddam est, puta, certus gradus potentiae, certus praesentiae, &c. hoc enim est per accidens. Quicquid enim, & quantumcunque sit illud quod odio habetur sine mensura, refutatur, quia in se mensuratum sit: obicitur enim odio quicquid obicitur, ut quoddam totum, & non ut certa mensura ab aliis differat. Propter quod non sufficiens signum distinctionis odij ad iram accipiunt Confessores, ex hoc, quod ponentes dicit se non appetisse, nisi certum malum his, quos odisse se dicit: stat enim, & frequentissime cum appetitu certi mali odium abominacionis, quod dicitur quodque in idem cum odio persona secundum quid: cum enim odio habetur persona secundum aliqua bonam conditionem, proprie loquendo, obiectum odij est totum illa non absolute, sed in illa persona, & propterea & persona sub illa conditione, & conditio in persona odio habetur: & saluatur odium abominacionis simpliciter, & odium inimicitiae secundum quid, aliquo modo, pro quanto scilicet personae oppositum malum desideratur.

tristatur, sit peius. Injustitia enim, & imprudentia cum sint mala, quia tamen sunt voluntaria, non contristat eos quibus insunt, ut dicit Philosophus in 2. Rhetor. *

AD TERTIUM dicendum, quod id quod ex pluribus causis causatur, tunc est stabilius, quam causa accipiuntur unius rationis, sed una causa potest prevalere multis aliis: odium autem provenit ex permanentiori causa quam ira: nam ira provenit ex aliqua commotione animi per laesionem illatam, sed odium procedit ex aliqua dispositione hominis, secundum quam reputat sibi contrarium, & nocivum id, quod odit: & ideo sicut passio citius transit, quam dispositio, vel habitus: ira citius transit quam odium: quamvis etiam odium sit passio ex tali dispositione proveniens. & propter hoc Philosophus dicit in 2. Rhetor. quod odium est magis insanabile, quam ira.

ARTICULUS VII.

Utrum ira sit ad illos solum, ad quos est iniustitia.

AD SEPTIMUM sic procedit. Videtur, quod ira non solum sit ad illos, ad quos est iniustitia. Non enim est iniustitia hominis ad res irracionales: sed tamen homo quandoque irascitur rebus irrationalibus, puta, cum scripor ex ira percipit penam, vel eques percipit equum. ergo ira non solum est ad illos, ad quos est iniustitia.

2. Prater. Non est iniustitia hominis ad seipsum, nec ad ea quae superius sunt, ut dicitur in 5. Ethico. sed homo quandoque sibi ipsi irascitur, sicut penitens propter peccatum: unde dicitur in Psal. 4. Irascimini, & nolite peccare. ergo ira non solum est ad quos est iniustitia.

3. Prater. Iustitia, & iniustitia potest esse alicuius ad totum aliquod genus, vel ad totam aliquam communitatem, puta, cum civitas aliqua laesit: sed ira non est ad aliquod genus, sed solum ad aliquod singulare, ut dicit Philosophus in 2. Rhetor. ergo ira non proprie est ad quos est iniustitia, & iniustitia.

SED contrarium accipi potest a Philosopho in 2. Rhetor. *

RESPOND. Dicendum, quod sicut supra dictum est, ira appetit malum, in quantum habet rationem iusti vindicativae: & ideo ad eosdem est ira, ad quos est iniustitia, & iniustitia. Nam inferre vindictam, ad iniustitiam pertinet: laedere autem aliquem, pertinet

Art. 4.

Ca. 3. no. 1. a. 5. r. 6.

Cicero lib. 5. tom. 5.

Cap. 4. n. 1. a. 5. r. 6.

2. q. 158. ca. 5. Lib. 5. Or. hodo. 6. ca. 1. p. 6.

2. q. 158. ca. 5. Lib. 5. Or. hodo. 6. ca. 1. p. 6.

2. q. 158. ca. 5. Lib. 5. Or. hodo. 6. ca. 1. p. 6.

2. q. 158. ca. 5. Lib. 5. Or. hodo. 6. ca. 1. p. 6.

2. q. 158. ca. 5. Lib. 5. Or. hodo. 6. ca. 1. p. 6.

2. q. 158. ca. 5. Lib. 5. Or. hodo. 6. ca. 1. p. 6.

net. laedere autē aliquem, pertinet ad iniustitiam; vñ tam ex parte causæ, quæ est læsio illata ab altero, q̄ etiã ex parte vindictæ eius, quã appetit iratus, manifestũ est, q̄ ad eodẽ prinet ira, ad quos iustitia & iniustitia.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̄ sicut supra dictũ est, * Ira quã misit cum ratione, potest tamen etiã esse in brutis animalibus, quã ratione carent, in quãtũ naturali instinctu per imaginatiõẽ mouetur ad aliquid simile operibus rationis. Sic igitur, cũ in hoĩe sit & ratio & imaginatio, dupliciter in hoĩe potest motus iræ insurgere. Vno mō ex sola imaginatiõẽ nuntiante læsionem: & sic insurgit aliquis motus iræ etiã ad res irracionales & inanimatas, s̄m similitudinem illius motus, qui est in animalibus contra quodlibet nocivum: Alio modo ex ratione nuntiante læsionem: & sic, vt Philosoph. dicit 2. Rhet. * nullo modo potest esse ira ad res insensibiles, neque ad mortuos: tũ quia non dolent, q̄ maxime querunt irati in eis, quibus irascuntur: tum etiam quia non est ad eos vindicta, cum eorum non sit iniuriam facere.

AD II. dicendũ, q̄ sicut Philosoph. dicit in 3. Eth. * Quãdã metaphorica iustitia, & iniustitia est hoĩs ad seipsum, inquantũ scilicet ratio regit irascibilem, & concupiscibilem: & s̄m hoc etiam hō d̄r de seipso vindictam facere, & per consequens sibi ipsi irasci: proprie aut, & per se, nõ cõtingit aliquem sibi ipsi irasci.

AD III. dicendũ, q̄ Philosophus in 2. Rhet. * assignat vnam differentiã inter odiũ & irã, q̄ odium potest esse ad aliquod genus, sicut habemus odio oẽ latronum genus: sed ira nõ est nisi ad aliquod singulare, cuius rō est: quia odiũ causatur ex hoc, quod qualitas alicuius rei apprehendit vt dissonans nrã dispositioni, & hoc potest esse vel in vniuersali, vel in particulari: sed ira causatur ex hoc quod aliquis nos læsit per suũ actũ: actus autẽ oēs sunt singularium, & ideo ira semp est circa aliq̄d singulare. Cũ autẽ tota ciuitas nos læserit, tota ciuitas cõputat̄ sicut vnũ singulare.

A ne uoce, & postea subdit. Qui dixerit fratri suo, Racha, ubi tangit ira cum uoce, sed necdum pleno verbo formata, & postea dicit. Qui autem dixerit fratri suo, fatue: ubi expletur uox perfectione sermonis: ergo insufficienter diuisit Damasc. q̄ iram, nihil ponens ex parte uocis.

SED CONTRA est autoritas * Damasceni, & Gregorii Nysseni.

RESPON. Dicendum, q̄ tres species iræ, quas Dam. ponit, & est Greg. Nys. * sumuntur s̄m ea, quæ dant iræ aliquid augmentum, qd̄ qdem contingit tripliciter. Vno mō, ex facultate ipsius motus, & talem iram uocat fel, quia cito acceditur. Alio mō, ex parte tristitiæ causantis iram, q̄ diu in memoria manet, & hæc pertinet ad mania, q̄ a manendo dicit. Tertio, ex parte eius quod iratus appetit. s̄ uindictã, & hæc pertinet ad furorem, qui nunq̄ quiescit donec puniat. unde Phil. in 4. Ethic. * quodam irascitum uocat acutos, quia cito irascuntur: quosdam amaros, quia diu retinent iram, quosdam difficiles, quia nunquam quiescunt, nisi puniant.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod omnia illa, per quæ ira recipit aliquam perfectionem, non omnino per accidens se habent ad iram, & ideo nihil prohibet secundum ea species iræ assignari.

AD SECUNDVM dicendũ, q̄ ex candescencia, quã Tullius * ponit, magis uidetur pertinere ad primã speciem iræ, quã perficitur secundum uelocitatem iræ, quã ad furorem nihil autem prohibet ut thymosis Græce, quod Latine furor dicitur, utrunque importet, & uelocitatem ad irascendum, & firmitatem propositi ad puniendum.

AD TERTIUM dicendum, q̄ gradus illi iræ distinguuntur secundum effectum iræ, non autem secundum diuersam perfectionem ipsius motus iræ.

ARTICVLVS VIII.

Utrum conuenienter assignentur species iræ.

QVAESTIO XLVII.

Super Questionis 46. 47. 48. Articulum primum.

De causa effectiua iræ, & de remedijs eius, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de causa effectiua iræ, & de remedijs eius.

ET CIRCA hoc quærentur quatuor.

¶ Primò, Utrum semper motiuũ iræ sit aliquid factum contra eũ qui irascitur.

¶ Secũdò, Utrũ sola paruipensio, uel despectio sit motiuum iræ.

¶ Tertio, De cã iræ ex parte irascētis.

¶ Quarto, De cã iræ ex parte eius, contra quem aliquis irascitur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Utrum semper motiuum iræ sit aliquid factum contra eum qui irascitur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod non semp aliquis irascat̄ ppter aliqd̄ contra se factum. Hō. n. peccando, nihil contra Deum facere potest. Df. n. Job. 35. Si multiplicat̄ fuerint

ne uaria, fulta scilicet celeritate, cholere memoria, uel appetitu ipso diuersificatur, propter quod non uideo, nisi accidentales differentias licet non totaliter accidentales, ut album, & nigrum ad animal.

Loco in 2. 1. citato, & Greg. Nys. li. 4. c. 13. * Loais in arg. Sed contra citat. 5.

Ca. 5. 5.

Loco citate in arg.

Art. 4. ad 4.

Ca. 3. nõ pro ml a. f. to. 6.

Circa 6. lib. tom. 5.

Cap. 4. nõ anulum re. note a. f. to. 6.

a. q. 11. ar. 2. Lib. 2. Or. modo. h. c. 16.

Missio. 7. arti. quo diligenter notabis, & memorie mandabis distinctionem iræ ex imaginatione & ratione, & aduer-tes, q̄ cum scientifico sermo de ira est, intel- ligitur de ira ex ratio- ne nuntiante. ¶ In 2. in respon. sione ad primũ aduerte, q̄ author non aperit intentionem suã, an putauerit has iræ spe- cies eẽ veras species. Et posset forte dici, q̄ non sunt ueræ spe- cies ex parte obiecti em caus per se diffe- rentias passionũ dif- ferentia sumuntur, q̄- nis ex parte subiecti speciee distingunt. Obiectum enim om- nis iræ omnino idẽ est, sed ex dispositio-

Circa q. 46. 47. & 48. simul, nota distinctionem iræ pos- sitam ab Aristo. in 2. Rhet. Ira est appeti- tus cum tristitia ac spe punitionis appa- rentis, propter appa- rentem paruipen- sionem eorum, quæ in ipsum, aut in ipso aliqua non conue- nientem. Ex qua diffi- nitione uidere potes in primis iram pas- sionem compositam ex tristitia, & spe, & causis, & consequen- ter ex malo & bono ac per hoc ex parte tristitiæ mala dese- ctus, & uniuersaliter contristantia dispo- nunt ad iram, & in quibus tristitia acce- pta permanet, aut re- nouatur, ira quoque facile surgit. Ex parte uerò spei audacia, de- lectatioque confeg- tur tam in cogitan- do, quã in sperata presentia uindictæ.

Et